

HERØY KOMMUNE
HERØY KOMMUNE

MØTEINNKALLING

Utval: Eldrerådet
Møtestad: Herøy omsorgssenter
Dato: 11.03.2019
Tid: 10:00

Melding om forfall til tlf. 70081300.

Forfall til møter i kommunale organer skal vere gyldig i hht. Lov om kommuner og fylkeskommuner § 40, nr. 1.

Varamedlemer som får tilsendt sakliste, skal ikkje møte utan nærare innkalling.

Fosnavåg, 04.03.2019

Arve Moltubakk
leiar

SAKLISTE:

Saksnr	Innhold
PS 7/19	Godkjenning av innkalling og sakliste
PS 8/19	Protokoll frå førre møte. Referatsaker
RS 4/19	Referat frå informasjonsmøte om gravplassanalyse 11.02.2019
RS 5/19	Utkast til brukarutval- for innspel/vurdering
RS 6/19	Til eldrerådet/sekretæren for eldrerådet i kommunen/fylkeskommunen

Orientering/drøfting:

- Rehabilitering raud og grøn avdeling.

PS 7/19 Godkjenning av innkalling og sakliste

PS 8/19 Protokoll frå førre møte.

Referatsaker

**RS 4/19 Referat frå informasjonsmøte om gravplassanalyse 11.02.2019
Referat frå informasjonsmøte om gravplassanalyse 11.02.2019
22.02.2019 00:00:00 Olaus-Jon Kopperstad**

Informasjonsmøte om gravplassanalyse 11.02.2019

Herøy Rådhus, Kommunestyresalen 18:00 – 19:30

Frå Herøy kommune: Arnulf Goksøyr, Olaus-Jon Kopperstad, Ole Magne Rotevatn

Herøy kyrkjelege fellesråd: Marit Sævik Leinebø.

Referat:

Arnulf Goksøyr(AG) orientert kort om bakgrunnen for møtet og noko av utfordringane til Herøy kommune: Det vil ikkje vere til å unngå at det vert konflikt når vi no skal inn på dette temaet. Vi vil ha ulike interesser i dette arbeidet og det kan konflikt i sin natur.

Marit Sævik Leinebø(MSL) presenterte gravplassanalysen som Herøy kommune mottok frå Norconsult 23.01.2019. Dei frammøtte fekk utdelt gravplassanalysen når dei kom på møtet.

Innspel/spørsmål frå dei frammøtte:

- Er markane på bedehuset på Berge vurdert?

MSL - Ja, dei var med i det første utkastet, men konsulent vurderte det slik at arealet låg mellom bebyggelsen og fylkesvegen og det er ingen utsikt i området.

- Er andre områder med dyrkamark vurdert?

MSL - Ja, dei aller fleste områda er i dag dyrkamark.

- Frøystadmyrane må no vere det beste alternativet. Betre enn utviding på Flusund.
- Er det sett noko «minimumsavstad» frå hus til gravplass?

MSL og AG - Der finnast eit krav til avstand til industriområder ol.

- Kommunen har gjennom 30 år fått areal frå oss grunneigarar i Flusund, kvifor fortsetter kommunen å utvide på Flusund når dei har sagt fleire gongar at det ikkje skal utvidast noko meir?

AG - Det ligg som eit alternativ i analysen og det må kommunen forhalde seg til.

- Flusund er eit lite område som skal ta i mot frå store områder. Dersom arbeidet med gravplassen vert gjort skikkeleg og danna til ei «grøn lunge» og at det ser pent ut kan det vere en hyggelig nabo.

AG - Det er nettopp det perspektivet landskapsarkitektane har brukt i arbeidet.

Olaus-Jon Kopperstad (OJK) - Viktig å ta md at dette er Norconsult sine vurderingar og kommunen skal no ta denne til handsaming.

- Kan kommune bygge eit krematorium?

MSL – Herøy kommune har mellom 3-4 urner per år. Ålesund har hatt ei auke på 20% til 40-50% då dei opna urnelund på Moa.

AG - Spørsmålet om krematorium er kor mange kremasjonar ein må ha per år for at det skal vere drivverdig så det må nok vere eit samarbeid med fleire.

- Gamledelen på Flusund. Kan vi begynne på nytt der?

MSL - Det gjer vi. Gjenbruk av graver er heilt vanleg praksis.

- Kva skjer no reint politisk?

MSL og AG - Saka skal opp i Sokneråd 12.02., Fellesråd 13.02., Formannskap og Kommunestyre. Datoar for den politiske handsaminga er ikkje sett. Vi skal bruke god tid på denne saka og ikkje gjere ei forhasta avgjersle.

- Frøystadmyrane er absolutt det beste alternativet.
- Har landskapsarkitektane tek hensyn til eksisterande bustadmasse?

MSL - Det har landskapsarkitektane vurdert.

- Kva meiner du (spørsmål retta til Marit Sævik Leinebø)?

MSL - Vi har inga meining om dette. Vi må avvente kommunen si avgjerd.

AG: Det som er viktig no er at oppsitjarane nyttar tida og kjem med sine innspel i dette arbeidet slik at Kommunestyret kan ta denne avgjersla på best mogleg grunnlag. De er no inviterte hit for å vere dei første til å få innsyn i dette dokumentet slik at dette ikkje skal vere noko overrasking.

- Vil kommunen vurdere andre alternativ dersom vi kjem med det?

AG - Norconsult har no vurdert 13 alternativ så vi må nok halde oss til nokre av dei.

- Har kommunen lagt føringar for arbeidet?

MSL og AG – Norconsult starta med å screene areal som kunne vere aktuelle utifrå stoleik/beliggenheit mm. Kommunen og fellesråd deltok på synfaring, utover det er dette ei analyse utført av eksternt firma. Kommunen kunne komme med innspel til dei objektive kriteria(som td. pris), men ikkje i forhold til estetikk og landskapsarkitektane har hatt det siste ordet i analysen.

Møtet slutt ca. 19.30.

Ref. Ole Magne Rotevatn

Tema: Brukarutval i Helse og omsorg, Herøy Kommune

Herøy kommune har, etter innspel mellom anna frå Eldreråd og RFF, med i sin handlingsdel til kommunedelplan for helse og omsorg å opprette brukarutval for å styrke brukarmedverknaden i forhold til helse- og omsorgstenester. Dette notatet er eit fyrsteutkast til vurdering/innspel, i forhold til korleis Herøy kommune kan organisere brukarutval.

Brukaren sin medverknad og innflytelse er eit grunnleggande prinsipp og satsingsområde. Målet med brukarmedverknad er å utvikle helsetenestetilbodet i eit samspel mellom system og tenestemottakar, der sluttproduktet er kvalitativt gode helsetenester. Omgrepet brukarmedverknad er relatert til ei empowerment-tenking¹; brukarmedverknad føreset ei myndiggjøring av innbyggjaren – ei forskyving i det tradisjonelle maktforholdet mellom behandlar og pasient. Dette er eit svært viktig aspekt ved brukarmedverknad som ein strategi for endring og utvikling. I dette ligg det utfordringar både på systemnivå – det å organisere og legge til rette for reell medverking for tenestemottakarar og pårørande, men også på individnivå gir brukarmedverknad utfordringar for aktiv deltaking i eiga helse og framtid.

Formelt grunnlag for etablering av brukarutval:

Systematisk medverknad frå brukarar er ein viktig faktor for at kommunen skal kunne utvikle og tilby tenester av god kvalitet. Lovverket gir den enkelte pasient/brukar betydelige rettigheter til innflytelse på tenestene som han/hun motteke, og gir i tillegg representantar for brukarane rettigheter til innflytelse på tenestene på systemnivå.

Brukarmedverknad på systemnivå er heimla i Helse- og omsorgstenesteloven § 3-10:

«Kommunen skal sørge for at representanter for pasienter og brukere blir hørt ved utformingen av kommunens helse- og omsorgstjeneste. Kommunen skal sørge for at virksomheter som yter helse- og omsorgstjenester omfattet av loven her, etablerer systemer for innhenting av pasienters og brukeres erfaringer og synspunkter. Helse- og omsorgstjenesten skal legge til rette for samarbeid med brukergruppene og med frivillige organisasjoner som arbeider med de samme oppgaver som helse- og omsorgstjenesten. Kommuner innenfor forvaltningsområdet for samisk språk, jf. sameloven § 3-1 nr. 1, skal i tillegg til det som fremgår av første og andre ledd, sørge for at samiske pasienters eller brukeres behov for tilrettelagte tjenester blir vektlagt ved utforming av tjenesten. Dette gjelder også den enkeltes utvidede rett til bruk av samisk språk i helse- og omsorgstjenesten etter sameloven § 3-5.»

Pasient- og brukerrettighetsloven § 3-1. Pasientens og brukerens rett til medvirkning

«Pasient og bruker har rett til å medvirke ved gjennomføring av helse- og omsorgstjenester. Pasienten har herunder rett til å medvirke ved valg mellom tilgjengelige og forsvarlige undersøkelses- og behandlingsmetoder. Medvirkningens form skal tilpasses den enkeltes evne til å gi og motta informasjon. Tjenestetilbudet skal så langt som mulig utformes i samarbeid med pasient og bruker. Det skal legges stor vekt på hva pasienten og brukeren mener ved utforming av tjenestetilbud etter helse- og omsorgstjenesteloven.»

¹ Begrepet "empowerment" vart lansert i Ottawa-chartret i 1986, og blei der definert som en prosess som gjer folk i stand til å auke sin kontroll over eigen helsetilstand og til å forbetre eiga helse.

Empowerment som strategi i folkehelsearbeidet betyr at folk ut frå sin eigen situasjon vert i stand til å definere sine eigne problem og finne sine eigne løysningar i fellesskap med andre.

Andre heimlar:

- Forskrift om habilitering og rehabilitering § 5
- Forskrift for sykehjem og boformer for heldøgns omsorg og pleie
- Forskrift om individuell plan § 3

Brukarmedverknad på fleire nivå

1. Brukarmedverknad på systemnivå

Medverknad på systemnivå er ein arbeidsform/metode retta mot dei som planlegg tiltak og tenester som har allmenn betyding, og som har myndighet til å avgjere. Brukarrepresentantane vert valt av brukarorganisasjonar. Viktige fokusområde er planverk, handlingsplanar og gjennomføring og oppfølging av brukarundersøkingar.

2. Brukarmedverknad på tenestenivå

Brukarmedverknad på tenestenivå inneberer at brukarane og/eller deira representantar inngår i eit likeverdig samarbeid med tenesteapparatet og er aktivt deltakande ved utvikling og endring av behandlingstilbod og tenester.

3. Brukarmedverknad på individnivå

Medverknad på individnivå betyr at bruker av tenesten skal påverke forhold som gjelder seg sjølv og sine egne behov.

I dette notatet blir brukarmedverknad ved etablering av brukarutval vurdert etter punkt 1 og 2.

Brukarmedverknad i Herøy kommune, Helse og omsorg.

Formalisering av brukarmedverknad i dei kommunale helse- og omsorgstenestene gjennom etablering av brukarutval vert anbefalt, men er ikkje lovpålagt.

Dette har Herøy kommune allereie i forhold til brukarmedverknad opp mot helse- og omsorgstenester:

1. Herøy kommune har Eldreråd og Rådet for menneske med nedsett funksjonsevne. Begge råda er lovheimla, og har funksjon som rådgivande organ for politisk og administrativ leiing i kommunen. Råda skal uttale seg i alle saker som gjeld levekår i kommunen for eldre/menneske med nedsett funksjonsevne, og funksjonsområdet er ikkje avgrensa til helse- og omsorgstenester. Medlemmer vert oppnemnt av kommunestyret. Kommunen har i tillegg eit ungdomsråd, som uttaler seg i saker knytt til å ivareta barn og unge. Administrasjonen stiller med sekretariat.

2. Kommunen køyrer jamleg brukarundersøkingar/kartleggingar på helse og omsorgstenestene.

3. Kommunen køyrer pårørandeskular innan ulike tenesteområde, saman med frivillige aktørar.
4. Kommunen har ei koordinerande eining som arbeidar systematisk på individnivå i høve koordinator og individuell plan.
5. I utvikling av prosjekt i helse og omsorg, legg vi vinn på å ha med brukarrepresentantar.

Det er eit mål at oppretting av brukarutval skal bidra til å styrke brukardialogen mellom kommunen og brukarar av dei kommunale helse og omsorgstenestene. Eit brukarutval må dermed etablerast i ein form, og med ein funksjon som kan ivareta reell brukarmedverknad og dialog med tenestene.

I dette utredningsarbeidet er det vurdert dei to alternativa:

- a) Overordna brukarutval for Helse og omsorg
- b) Brukarutval knytt til tenester på avdelingsnivå

Forslag til organisering, deltaking og mandat for oppnemning av brukarutval i Helse og omsorg:

A: Overordna brukarutval for helse og omsorg

Mandat:

Brukarutvalet skal være eit rådgivande organ for Helse og omsorg slik at brukarkompetanse blir nytta som grunnlag for utforming av årsplanlegg og drift av tenestene. Det skal være eit samarbeidsforum mellom kommunen og brukarorganisasjonane og eit forum for å ivareta brukarmedverknad på systemnivå.

Organisering:

- Brukarutvalet er et sjølvstendig, fritt og rådgivande organ for administrativ og politisk leiing i helse og omsorg.
- Brukarutvalet består av 6 representantar - med vararepresentantar.
- Medlemmer til overordna brukarutval vert foreslått av råda – 2 frå kvart råd- i kommunen.
- Brukarutvalet vert oppnemnt av Kommunestyret for kommunestyreperioden
- Det vert utarbeidd rutine for utvalet
- Utvalet konstituerer seg sjølv
- Kommunen har sekretærfunksjonen
- Kommunalsjef Helse og omsorg/administrasjonen deltar i møta/ har møteplikt.
- Brukarutvalet sitt arbeid og resultat vert gjort greie for i eiga årsmelding til kommunestyret.

Rolle:

Organ for samarbeid og rådgiving om helse og omsorgstenester mellom de ulike brukargruppene og brukarorganisasjonar, og kommunen. Brukarutvalet handterer brukarmedverknad på systemnivå, og har fokus på utforming og kvalitetssikring av tenestene på generell basis.

Hovudoppgåver:

- Vere pådrivar for økt brukarmeiverknad og sikring av pasientrettigheter.
- Sjå til at utforming og oppfølging av overordna planverk og handlingsplanar skjer i samsvar utviklingsmål for Helse og omsorg.
- Følgje med at pasientar og pårørnde får oppfylt sine rettar f. eks. informasjon om tilbod og ventetider, utarbeiding av individuell plan osv.
- Gje innspel til arbeidet med utvikling og forbetring av kvaliteten på tenestene
- Medverke til gjennomføring og oppfølging av brukarundersøkingar.
- Gje høyringsuttalar til relevante planar og dokument.
- Foreslå brukarrepresentantar til aktuelle utval og prosjekt innan helse- og omsorgsområdet i kommunen.
- Koordinerer og handsame høyringssvar som gjeld helse- og omsorgstenester.
- Vere eit fora for tilbakemeldingar frå organisasjonar, pasientar/brukarar og pårørnde.

B: Brukarutval på avdelingsnivå**Mandat:**

Brukarutvalet er eit rådgivande organ for avdelingsleiar. Brukarutvalet deltar i eit likeverdig samarbeid med tenesteapparatet og er aktivt deltakande ved utvikling og endring av behandlingstilbod og tenester.

Organisering:

- Brukarutvalet kan bestå av 3-4 brukarrepresentantar. Medlemmane vert valt med personlige vara for to år om gangen. Brukarrepresentantane vert valt blant aktive tenestemottakarar og pårørnde, eventuelt blant brukarorganisasjonane.
- På møta i brukarutvalet deltar avdelingsleiar saman med en eller fleire av sine medarbeidarar.
- Det vert sett opp ein møteplan med 4 møter/år.
- Det vert utarbeidd rutine for utvalet
- Utvalet konstituerer seg sjølv
- Kommunen har sekretærfunksjonen

Rolle:

Organ for samarbeid og rådgiving om helse og omsorgstenester mellom ulike brukargrupper og brukarorganisasjonar, og avdelinga. Brukarutvalet handterer brukarmedverknad på tenestenivå, og har fokus på utforming og kvalitetssikring av tenestene innan sitt virkeområde

Hovudfunksjon:

Brukarutvalet kan ta opp eit kvart tema, unntatt er individsaker (tenestetilbod til enkeltpersoner og personalsaker), til diskusjon og gje råd om:

- Kriterier for god kvalitet ved avdelinga (organisering, tenestetilbod, personale, kompetanse, brukarmedverknad, utviklingsarbeid, etc.).
- Disponering av avdelinga sine ressursar (personale, utstyr, bygningar, etc.).
- Opningstider og/eller besøkstider.
- Dagsaktuelle tema – i avdelinga, nærmiljøet eller kommunen.

Forslag til brukarutval på tenestenivå:

I modellen under visualiserast forslag til organisering av brukarutval på avdelingsnivå.

Brukarutval barn, familie og helse	Avdeling barn, familie og helse består av legeteneste, helsestasjon, psykisk helse og rus, rehabilitering, NAV sosial og barnevern.
Brukarutval pleie og omsorg	Avdeling pleie og omsorg består av heimeteneste, sjukeheim/institusjon og institusjonskjøkken.
Brukarutval bu og habilitering	Avdeling bu og habilitering består av heimeteneste, barneavlasting og aktivitetstilbod til utviklingshemma.

Drøfting og vurdering

Ved oppretting av eit overordna brukarutval, jf. alternativ A, der medlemmar er valt frå råda i kommunen, vil medlemmane i utvalet ha avstand, og dermed avgrensa kjennskap til utfordringar i dei ulike tenestene. Dette vil igjen kunne føre til at ein ikkje aukar muligheita for reell brukarmedverknad. Eit brukarutval på dette nivået vil arbeide svært likt med rådet for menneske med nedsett funksjonevne og Eldrerådet, men vil kunne sjå ein større heilskap innan tenestefeltet. Eit overordna brukarutval for helse og omsorg vil kunne styrke arbeidet på systemnivå retta mot administrativt og politisk nivå ift planlegging av tiltak og tenester som har allmenn betydning.

Brukarmedverknad på tenestenivå etter modell B, inneberer at brukarane og/eller deira representantar inngår i eit likeverdige samarbeid med tenesteapparatet og er aktivt deltakande ved utvikling og endring av behandlingstilbod og tenester. I denne modellen er brukarrepresentantane aktive tenestemottakarar/pårørande som har nærleik til tenester, brukarar og tilsette. Denne modellen vert vurdert til å gi best reell brukarmedverknad, men også mest krevjande ved innføring av brukarutval.

Det må vurderast om oppmøte i brukarutval skal føre til godtgjersle. Det må i så fall settast opp satsar for dette sett i lys av øvrig reglement knytt til godtgjersle.

Renathe Rossi-Kaldhol den 24.02.19

Kommunalsjef helse og omsorg

Kan denne leggest som RS-sak til eldrerådet?

Renathe Rossi-Kaldhol
Kommunalsjef helse og omsorg

Videresendt melding:

Fra: Postmottak Herøy <postmottak.heroy@heroy.kommune.no>

Dato: 22. februar 2019 kl. 12:46:11 CET

Til: Arve Moltubakk <arve.moltubakk@tussa.com>

Kopi: Renathe Rossi-Kaldhol <renathe.rossi-kaldhol@heroy.kommune.no>

Emne: VS: Til eldrerådet/sekretæren for eldrerådet i kommunen/fylkeskommunen

Fra: Eyvind Frilseth <Eyvind.Frilseth@pensjonistforbundet.no>

Sendt: 22. februar 2019 12:11

Til: Eyvind Frilseth <Eyvind.Frilseth@pensjonistforbundet.no>

Emne: Til eldrerådet/sekretæren for eldrerådet i kommunen/fylkeskommunen

Til eldrerådet/sekretæren for eldrerådet

Pensjonistforbundet oppfordrer alle landets eldreråd til å avgi høringsuttalelse om den forskrift til kommuneloven § 5-12 («eldrerådsloven»). Vedlagt er derfor to dokumenter for å hjelpe rådene til dette:

1. Vår høringsuttalelse
2. En oversikt over våre argumenter for å endre forskriften

Det er viktig at alle eldreråd så snart som mulig behandler forskriften og lager egne høringsuttalelser. Det er nå slaget om eldrerådenes arbeidsvilkår og rettigheter i årene fremover står!

Eldrerådsloven (1991) ble opphevet i 2016 og erstattet med en paragraf i kommuneloven (§ 5-12). Forskrift til den paragrafen er nå på høring med frist 1. april 2019. Ny paragraf med tilhørende forskrift gjelder f.o.m. valget i 2019. Samtidig kommer en veileder som skal utdype hvordan paragraf 5-12 og forskriften skal forstås.

Høringsbrev og -notat finner du her: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---ny-forskrift-om-rad-for-eldre-for-personer-med-funksjonsnedsettelse-og-for-ungdom/id2623250/>

Hørings svar leveres her: https://svar.regjeringen.no/nb/registrer_horingsuttalelse/H2623250/

Pensjonistforbundet ønsker alle eldrerådene lykke til med behandlingen av forslaget til forskrift!

Vennlig hilsen

Eyvind Frilseth
Områdeleder for fag og politikk
Pensjonistforbundet

Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Postboks 8112 Dep
0032 Oslo

22.02.2019

Pensjonistforbundets høringsuttalelse om forskrift om kommunale og fylkeskommunale råd for eldre, for personer med funksjonsnedsettelse og for ungdom (deres ref.18/5561)

Pensjonistforbundet uttaler seg også på vegne av SAKO-organisasjonene: LO-Stats Pensjonistutvalg, Telepensjonistenes Landsforbund, Fagforbundets sentrale pensjonistutvalg, Postens Pensjonistforbund, Politiets Pensjonistforbund, Jernbanepensjonistenes Forbund og Statens vegvesens Pensjonistforbund.

Eldre har erfaringer, klokskap, interesser, meninger og perspektiver som bør være godt representert i folkevalgte organer. Likevel er eldre underrepresentert i fylkestingene og kommunestyrene. For at eldre over 67 år skal få en forholdsmessig representasjon i kommunestyre og fylkesting, må andelen representanter nesten tredobles.

Eldrerådene er derfor svært viktige for å kompensere for underrepresentasjonen og sikre eldre innflytelse. Allerede i 1978 gikk Pensjonistforbundet inn for å lovfeste kommunale og fylkeskommunale elderråd. Det var en stor seier for oss da loven ble vedtatt i 1991 og trådte i kraft året etter. Vi er fortsatt svært opptatt av at eldrerådene har gode arbeidsvilkår og reell innflytelse.

I 2017 vedtok Stortinget å erstatte elderrådsloven med en paragraf i kommuneloven. Pensjonistforbundet var imot dette. Vi mente eldrerådernes rettigheter ble svekket ved å overføres fra en detaljert særlov til en kortfattet paragraf i kommuneloven. Samtidig forsikret regjeringen i høringsnotatet (2016) at «Rettane som eldre og personar med nedsett funksjonsevne har etter dei lovene vi har i dag, blir førte vidare, og ingen av desse gruppene kjem dårlegare ut.». I kombinasjon med ny forskrift skulle paragrafen i kommuneloven gi eldrerådene like gode rettigheter som før.

Etter å ha gjennomgått regjeringens forslag til *forskrift om kommunale og fylkeskommunale råd for eldre, for personer med funksjonsnedsettelse og for ungdom*, viser det dessverre seg at eldrerådernes arbeidsvilkår og rettigheter samlet sett er svekket. Det står riktignok veldig mye klokt i høringsnotatets tekst om intensjonene bak forskriften, men når man kommer til selve forskriften (s. 17-19 i høringsnotatet), så består den kun av fem paragrafer som er omtrentlig formulert, med lav grad av konkret rettighetsfesting.

I dette høringssvaret vil vi derfor fremme forslag til endringer. Primært bør disse fremgå direkte i selve forskriften, sekundært i veilederen til forskriften.

Lov og forskrift

Eldrerådsloven fra 1991 fikk virke i sju valgperioder, med kun noen mindre endringer underveis. Ny kommunelov § 5-12 trer i kraft når nye elderråd skal velges etter kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2019. Lovendringer må vedtas av Stortinget, mens forskriftsendringer kan foretas av et departement. Det gjør forskrifter mer utsatt for endringer og mindre eksponert for demokratisk kontroll.

Endringer av forskrift må være i tråd med lovens intensjon. Ettersom § 5-12 er forholdsvis rundt formulert vil Kommunal- og moderniseringsdepartementets (KMD) anledning til senere å endre forskriften likevel være stor. Både lovteksten og forslaget til forskrift bekrefter at nåværende regjering vektlegger kommunalt selvstyre høyere enn like rettigheter for eldre over hele landet.

Pensjonistforbundet er derfor bekymret for at endringer i forskriften kan medføre ytterligere innskrenkninger i elderrådenes arbeidsvilkår og rettigheter. Samtidig ser vi at en forskrift kan åpne for raskere endringer i positiv retning også.

Mandat

I eldrerådsloven fra 1991 står det at «Eldrerådet skal ha til handsaming alle saker som gjeld levekåra til eldre.». I forslaget til forskrift § 1 a) er dette endret til «Forskriften skal sikre en bred, åpen og tilgjengelig medvirkning fra eldre gjennom elderrådet i saker som angår dem».

Det er en åpenbar fare for at mandatet med dette innsnevres, slik at elderrådet får færre saker til behandling. Denne bekymringen understrekes ved at det i forskriften § 3 står at «Kommunestyret og fylkestinget vedtar mandatet for elderrådet». En slik formulering åpner for at rådernes virkeområde kan avgrenses, f.eks. at de mottar og behandler saker om eldreomsorg, men ikke om samferdsel eller andre saker som angår eldres levekår.

Det er stor avstand mellom intensjonene slik de fremgår av høringsnotatet og ordlyden i forskriften. På side 11 står det at «En rekke saker skal forelegges rådene, eksempelvis kommuneplaner og budsjett.». Og på side 12: «Med bred medvirkning menes at rådet har rett til å gi rådgivende uttalelse i et bredt spekter av saker.».

Vi foretrekker formuleringen fra 1991, fordi den er mer omfattende. Den nevner eksplisitt «alle saker som gjeld levekåra til eldre.», ikke kun «saker som angår eldre». Kommunestyrer og fylkesting må ikke få anledning til å snevre inn elderrådenes mandat. Det bør være likt i alle kommuner og bestemt på nasjonalt nivå. Mandatet bør derfor fremgå helt tydelig av forskriften.

Pensjonistforbundet vil derfor at forskriften § 1 endres til «alle saker som gjeld levekåra til eldre.», samt at § 3 endres slik at kommunestyrer og fylkesting ikke kan bestemme elderrådenes mandat.

Sammenslåing av eldreråd og råd for personer med funksjonsnedsettelse

§§ 4a og 8a i eldrerådsloven fra 1991 slår fast at kommunene og fylkeskommunene «kan vedta å opprette felles råd for eldre og menneske med nedsett funksjonsevne.». Det står imidlertid ingenting i loven om hvilke forutsetninger som må ligge til grunn for å rettferdiggjøre en sammenslåing. Det fremgår av *A-32/2007 Rundskriv om kommunale og fylkeskommunale eldreråd*:

«Skal ei representasjonsordning fungere godt, må ho ha legitimitet. Dersom menneske med nedsett funksjonsevne og eldre ikkje opplever å ha sterke nok felles interesser og dermed ikkje vil medverke til eit felles råd, så vil ikkje eit felles råd oppfylle formålet med lova. Departementet ser det som avgjerande for ordninga at både organisasjonane, etablerte frivillige råd for menneske med nedsett funksjonsevne og eldreråda vert høyrde før kommunen/fylkeskommunen tek stilling til kva for representasjonsordning dei skal ha.»

Vår erfaring er at mange sammenslåinger er vedtatt uten at organisasjonene ble tatt med på råd. Årsaken er antakelig at loven åpner for dette, samtidig som rundskrivet - som definerer vilkårene - er lite kjent.

§ 4 i forslaget til forskrift innebærer derfor en forbedring, fordi der er det tatt med at organisasjonen skal tas med på råd:

«Kommunen eller fylkeskommunen kan opprette ett felles råd for eldre og personer med funksjonsnedsettelse hvis det er vanskelig å få opprettet to separate råd.»

Organisasjoner for eldre, organisasjoner for personer med funksjonsnedsettelse og etablerte råd for eldre og for personer med funksjonsnedsettelse i kommunen eller fylket, skal bli hørt før kommunestyret eller fylkestinget avgjør om det skal opprettes ett felles råd.»

I høringsnotatet står det (s. 16) at «Den klare hovedregelen er separate råd, felles råd er kun mulig når det er vanskelig å få opprettet to separate råd:», samt at «terskelen for å opprette felles råd skal være høy, og forbeholdt de tilfeller hvor det f.eks. ikke er mulig å finne nok medlemmer som kan påta seg et slikt verv.». Pensjonistforbundet er enig i dette og ønsker derfor at forskriften blir enda tydeligere på at terskelen må være høy og at sammenslåing kun skal være unntak. Om ordlyden i forskriften beholdes, må dette fremkomme av den medfølgende veilederen.

Det er imidlertid svært positivt at det er tatt med et avsnitt i forskriften § 4 at et vilkår for sammenslåing at berørte organisasjoner skal høres før man avgjør å opprette felles råd.

Alder

Eldrerådsloven fra 1991 angir ingen nedre aldersgrense for å være medlem i elderrådet, men presiserer at et flertall må være alderspensjonister. I høringsnotatet fra 2016 (forslaget om å erstatte eldrerådsloven med en paragraf i kommuneloven), ble en absolutt nedre aldersgrense på 60 år for medlemmer i elderråd foreslått hjemlet i forskrift. I forslaget til forskrift § 1 er dette imidlertid endret til: «Flertallet av medlemmene i elderrådet skal på valgtidspunktet ha fylt 60 år».

Tidligere var alderspensjonist synonymt med at man ikke lenger var i arbeid, i praksis som regel at man var eldre enn 67 år. I dag kan man kombinere uttak av pensjon fra folketrygden fra 62 år med fortsatt å stå i arbeid. Derfor er det gode grunner til å erstatte begrepet alderspensjonist med en nedre aldersgrense.

Vi mener imidlertid at 60 år er for lavt. Eldrerådene ble etablert for å rette opp det demokratiske underskuddet ved at eldre ikke er forholdsmessig representert i kommunestyre og fylkesting. Statistisk sentralbyrås (SSB) tall for de tre siste kommune- og fylkestingsvalgene viser at aldersgruppen 60-65 år er forholdsmessig representert. Det er eldre over 65 år som er underrepresentert.

Samtidig kan for rigide aldersbestemmelser medføre at gode kandidater utelukkes fra elderrådene. Vi gjentar derfor vårt innspill fra 2016: Medlemmer foreslått av organisasjonene må være 65 år eller eldre. Medlemmer foreslått av folkevalgte har ingen nedre aldersgrense. Medlemmer foreslått av organisasjonene skal utgjøre et flertall av elderrådets medlemmer. Rådet skal selv velge leder og nestleder og disse må være 65 år eller eldre. *Vennligst se påfølgende avsnitt for ytterlige detaljer om rådenes sammensetning.*

Rådenes sammensetning

§§ 2 og 6 i eldrerådsloven fra 1991 gir kommunestyret og fylkestinget rett til å bestemme hvor mange medlemmer elderrådet skal ha. Videre at pensjonistorganisasjoner har rett til å foreslå medlemmer til elderrådet, at et flertall av rådets medlemmer skal være alderspensjonister, samt at elderrådet selv skal utpeke leder og nestleder og at disse velges blant alderspensjonistene.

I § 3 i forslaget til forskrift står det at:

«Kommunestyret og fylkestinget vedtar mandatet for og sammensetningen av elderrådet, rådet for personer med funksjonsnedsettelse og ungdomsrådet eller annet medvirkningsorgan for ungdom. De bestemmer også hvor mange medlemmer og varamedlemmer rådene skal ha.

Rådene velger selv sin leder og nestleder blant medlemmene.

Organisasjoner for eldre, for personer med funksjonsnedsettelse og for ungdom har rett til å fremme forslag om medlemmer til det rådet som representerer deres interesser.»

Tilsynelatende er forskriften kun en videreføring av gjeldende rett, men her er det flere ting å merke seg (adgangen til å vedta mandat er omtalt tidligere):

Antall medlemmer

Stadig flere oppgaver overføres til kommunene. Det innebærer også flere og mer krevende oppgaver for elderrådene. Ett eksempel på dette er rådenes rolle i forbindelse med innføringen av *Leve hele livet*. Eldrerådenes sammensetning bør gjenspeile at rådene får flere og mer krevende oppgaver, både i forhold til antall medlemmer og det enkelte medlems erfaringer og kompetanse.

Departementet mener det ikke er behov for å sette krav til et minimum antall medlemmer i forskriften. Heller ikke i veilederen ønsker man å legge føringer, fordi i høringsnotatet (s. 14) står det tvert imot at «Det er hensiktsmessig at det er lokalt handlingsrom, slik at f.eks. mindre kommuner kan stå fritt til å velge råd som består av færre medlemmer, mens større kommuner kan stå fritt til å velge flere medlemmer til rådene.».

Det er prisverdig at det samme sted står at man bør innhente uttalelser fra eldres organisasjoner før man bestemmer antall. Vi mener likevel det burde fremgå av forskriften at elderrådet burde bestå av minst fem personer.

Det vil ivareta at flere perspektiver kommer til ordet og at man overholder minstekravet til kjønnsbalanse, samt kunne gi flertall ved uenighet i rådet. Det vil også, som regel, være tilstrekkelig stort til at man kan ta hensyn til flere av organisasjonene med forslagsrett. Samtidig er dette et minstekrav. Enkelte kommuner og fylker bør vurdere flere medlemmer, for eksempel av hensyn til geografisk representativitet. Dette er særlig viktig i forbindelse med kommunesammenslåinger.

Valg av leder og nestleder

Som nevnt over har elderrådsloven fra 1991 en bestemmelse om at «eldrerådet selv skal utpeke leder og nestleder og at disse velges blant alderspensjonistene». Når denne foreslås erstattet med «Rådene velger selv sin leder og nestleder blant medlemmene.», har vi ikke lenger noen garanti for at leder og nestleder er eldre («alderspensjonister»), fordi alle medlemmer er valgbare og forskriften ikke har en absolutt nedre aldersgrense.

Forslaget til forskrift § 1 slår kun fast at et flertall av medlemmene skal være over 60 år, slik at leder og nestleder kan velges blant personer yngre enn 60 år. Pensjonistforbundet ønsker som nevnt at rådet selv velge leder og nestleder, samt at disse må være 65 år eller eldre.

Forslagsrett for organisasjoner

Formuleringen «Organisasjoner for eldre har rett til å fremme forslag om medlemmer til det rådet som representerer deres interesser.», er tilsynelatende en videreføring av gjeldende rett. Men i høringsnotatet (s. 14) fremgår det at departementet ønsker å utvide forslagsretten: Begrepet «pensjonistorganisasjoner» er endret til «organisasjoner for eldre og andre

organisasjoner som representerer eldre». I praksis innebærer det at de eldres organisasjoner (pensjonistorganisasjonenes) forslagsrett svekkes.

Vi stiller oss undrende til hvordan departementet mener det tjener de eldre at deres organisasjoners forslagsrett svekkes? Til sammenlikning presiserer høringsnotatet at forslagsretten for medlemmer til råd for personer med funksjonsnedsettelse videreføres, slik at det kun er organisasjoner som representerer denne gruppa som kan foreslå medlemmer til rådet som representerer deres interesser.

Pensjonistforbundet mener forslagsretten til medlemmer av eldrerådene fortsatt bør beholdes pensjonistorganisasjoner, dvs. organisasjoner som har som hovedformål å arbeide for eldres rettigheter og levekår, samt har et flertall av medlemmer som er eldre. Om dette ikke kan presiseres i forskriften bør det fremgå av veilederen.

Habilitet

Eldrerådsloven fra 1991 problematiserer ikke eldrerådsmedlemmers habilitet. Rundskriv A-32/2007 advarer mot å oppnevne ansatte i administrasjonen i kommunen/fylket som medlemmer av eldrerådet, men har ingen tilsvarende advarsel om kommunestyre- og fylkestingsmedlemmer.

Eldrerådene skal være selvstendige, korrigerende og rådgivende organer. De skal representere en aldersgruppe som er underrepresentert i kommunestyre og fylkesting, samt kommentere saker administrasjonen legger fram. Det kan derfor være uheldig om politikere og ansatte er medlemmer av eldrerådene. Aktive politikere kan velge partiloyalitet fremfor lojalitet overfor eldre, og ansatte kan kvie seg for å kritisere administrasjonens prioriteringer. Selv om eldrerådene er underlagt de generelle regler for habilitet i kommuneloven og forvaltningsloven, er vi overrasket over at høringsnotatet overhodet ikke drøfter disse utfordringene.

Vårt prinsipielle utgangspunkt tilsier at det er uheldig med dobbeltroller for både ansatte og politikere. Samtidig er det vår erfaring at råd med politikere i dobbeltroller kommer tidligere inn i prosessene og har større innflytelse. I dag har en tredjedel av eldrerådene aktive politikere som medlemmer. Politikerne er effektive kanaler mellom kommunestyrene/fylkestingene og eldrerådene og bidrar til at eldrerådene kommer tidligere inn i saksforløpet og blir lyttet til. Vi ønsker derfor ikke et forbud mot at aktive politikere sitter i eldrerådene. Det er likevel av avgjørende betydning at de er i mindretall, slik at eldrerådenes uavhengighet opprettholdes.

Pensjonistforbundet mener veilederen til forskriften bør omtale habilitetsutfordringer knyttet til både ansatte og politikere. Den bør, som i rundskriv A-32/2007 i dag, advare mot å oppnevne ansatte i administrasjonen i kommunen/fylket som medlemmer av eldrerådet. Og den bør presisere at politikere i rådet må være i mindretall.

Tidlig involvering og tilstrekkelig sekretærhjelp

Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) gjennomførte i 2014 en undersøkelse blant alle landets eldreråd. Den viste at de to viktigste forutsetningene for at eldrerådene skal ha innflytelse, er tidlig involvering og tilstrekkelig sekretærhjelp. Disse henger sammen, fordi sekretæren ofte er den som i praksis vurderer om saker angår eldre og som sørger for at rådene involveres.

Tidlig involvering

§§ 3 og 7 i eldrerådsloven fra 1991 hjemler eldrerådernes rett til tidlig involvering:

«Alle saksdokumenta skal leggjast fram for rådet i god tid før kommunestyret handsamar sakene.»

Forslaget til forskrift § 2 viderefører denne rettigheten:

«Kommunestyret og fylkestinget skal etablere rutiner som sikrer at rådene mottar sakene på et så tidlig tidspunkt i saksbehandlingen, at uttalelsene fra rådene har mulighet til å påvirke saken.»

Til tross for at eldrerådene alltid har hatt rett til tidlig involvering, er det vår erfaring at rådene ofte involveres for sent, slik at de ikke kan påvirke beslutningene i de politiske organene. Enkelte ganger er det saklige grunner til dette, men oftere skyldes det svake rutiner, lite hjelp fra sekretæren og manglende kjennskap til og respekt for rådernes rolle og rettigheter. Vi mener derfor forslaget til forskrift representerer en forbedring. Like fullt bør veilederen definere «på et så tidlig tidspunkt» som «i god tid før de politiske organ fatter beslutninger».

Tilstrekkelig sekretærhjelp

§§ 4 og 8 i eldrerådsloven fra 1991 slår fast at kommunen/fylket:

«skal skipa høveleg sekretariathjelp for rådet.»

I forslaget til forskrift § 2 videreføres dette:

«Rådene skal gis tilstrekkelig sekretariatshjelp.»

Verken i høringsnotatet eller i selve forskriften er det noen form av kvantifisering av hva dette innebærer. Dette var også en svakhet ved loven fra 1991, men det fremgår av rundskriv A-32/2007 at i forarbeidene til eldrerådsloven var dette anslått til en tredjedels årsverk.

Eldrerådernes særlige status som rådgivende organ tilsier at de må tildeles en egen administrativ ressurs som kan fange opp saker, utrede dem og formidle rådernes vedtak. NIBR (2014) viste at de fleste eldrerådene mottar sekretariatshjelp på under 20 prosent av et årsverk, samt at sekretariatet er «den instansen som i størst grad bestemmer hvilke saker som skal takast opp i råda». Vi etterlyser derfor en definisjon av hva «tilstrekkelig sekretariatshjelp» innebærer. Det bør presiseres i veilederen at eldrerådene har rett til sekretariatshjelp tilsvarende en tredjedels årsverk.

Rett til opplæring

Det følger av ny kommunelov § 5-2 at medvirkningsorganer (som eldreråd) er omfattet av definisjonen *andre kommunale organer*. Av samme bestemmelse går det fram at de bestemmelsene som gjelder for folkevalgte organer også skal gjelde for andre kommunale organer. Med *folkevalgte* menes i ny kommunelov medlemmer av kommunestyret og fylkestinget og personer som et folkevalgt organ har valgt inn i et folkevalgt organ eller et annet kommunalt organ etter § 5-2. Bestemmelsene for folkevalgte gjelder dermed også medlemmer i medvirkningsorganene.

Ny kommunelov kapittel 8 omhandler folkevalgtes rettigheter og plikter, men rett til opplæring er ikke hjemlet der. Den rettigheten fremkommer av det enkelte kommunestyre og fylkestings vedtak. Ettersom eldrerådsmedlemmer nå defineres som folkevalgte, får de også de rettigheter og plikter som kommunestyrene og fylkestingene pålegger øvrige folkevalgte.

Det er vår erfaring at kommuner og fylker alltid tar opplæring av folkevalgte svært seriøst og grundig. Omfattende kurs gjennomføres som regel på høsten rett etter valget. Men opplæringen av eldrerådene, som gjerne først tiltrer på våren etter valget, har ofte vært svært mangelfull. Mange råd har ikke fått opplæring, noen har blitt tilbudt generelle kurs arrangert av andre enn kommunen, og enkelte har fått vite at kommunen ikke kan prioritere slike kurs.

Pensjonistforbundet har selv arrangert en rekke kurs for å kompensere for dette, alene og sammen med Fagakademiet, som vi også har forfattet *Håndbok for eldrerådsarbeid* med. Vi er tilfreds med at eldrerådsmedlemmer nå får samme rettigheter som folkevalgte. Det må føre til at kommuner og fylker tar ansvaret for opplæring av eldrerådene mer alvorlig enn de har gjort hittil.

Nevnte erfaringer med opplæring av eldrerådene gjør oss likevel bekymret for at hver enkelt kommune og KS fortsatt ikke vil prioritere opplæring av eldrerådene. Det er derfor av avgjørende betydning at veilederen understreker at fylkeskommunene og kommunene nå må ta opplæringsansvaret for medvirkningsorganer like seriøst som de alltid har gjort for fylkesting- og kommunestyrerepresentanter.

Samtidig som medlemmene av eldrerådene får bedre opplæring, er det viktig at politikere og administrasjon får nødvendig kunnskap om rådenes rolle og rettigheter. Med innføring av ny kommunelov og innlemming av eldrerådene i denne, forventer vi at det blir økt oppmerksomhet om rådenes rolle og rettigheter for flere enn eldrerådsmedlemmene. Vi foreslår derfor at veilederen anbefaler fylkeskommunene og kommunene å gjennomføre opplæring av eldrerådene sammen og samtidig med opplæring av politikere og administrasjon.

Møte- og talerett

Både etter forrige og ny kommunelov er det kun medlemmer av fylkestinget og kommunestyret som i kraft av sitt verv har møte- og talerett. Eldrerådene (og andre medvirkningsorganer) kan på eget initiativ ta opp saker og forelegge dem for kommunestyret og fylkestinget, men de har ingen plikt til å behandle sakene.

Den nye kommuneloven åpner ikke for at departementet i forskrift kan gi eldrerådene flere rettigheter enn det som fremgår av loven. Samtidig hevder høringsnotatet (s.11) at: «Det enkelte kommunestyret kan vedta å gi medlemmer av rådene møte- og talerett i kommunestyremøter.». Det er en videreføring av praksis under forrige kommunelov, der kommunestyret og fylkesting kunne gi møte- og talerett til ikke-folkevalgte, f.eks. ansatte og representanter for ulike råd. I en tolkningsuttalelse fra 2015 (sak 99/3335) skrev KMD at det fremgikk av forarbeidet til kommuneloven at - selv om det ikke fremgikk direkte av loven – burde være opp til det enkelte kommunestyre og fylkesting å avgjøre om det vil gi møte- og talerett til andre organ.

Pensjonistforbundet har forståelse for at selve forskriften ikke kan gi eldrerådene møte- og talerett. Derfor er det helt avgjørende at det fremgår av veilederen at det enkelte kommunestyre og fylkesting kan og bør gi møte- og talerett til eldrerådene i alle saker som angår eldres levekår. Vi ber også departementet vurdere om det kunne være hensiktsmessig å gi eldrerådene (og andre tilsvarende medvirkningsorganer) en forslagsrett som medfører at kommunestyret og fylkesting plikter å behandle rådernes forslag.

Vedtakskompetanse

Eldrerådene er rådgivende organer. Ny kommunelov § 5-3 åpner opp for at kommunestyret og fylkesting kan delegerer vedtakskompetanse. Samtidig hevder departementet i høringsnotatet at § 5-12 innskrenker muligheten for å delegerer vedtakskompetanse til rådene. Derfor presiserer departementet i forslag til forskrift § 2 at eldrerådene ikke kan få delegert vedtaksmyndighet.

Pensjonistforbundet mener det ville vitalisere rådene om de fikk (beholde) en begrenset vedtakskompetanse. Det er riktig at de har en mulighet til å påvirke gjennom å gi råd til kommunestyret og fylkestinget, men det ville løfte rådernes status om de selv kunne bestemme over enkelte saker som naturlig hører hjemme der, f.eks. lokal forvaltning av midler til Den kulturelle spaserstokk.

Veileder

Departementet foreslår å lage tre veiledere til forskriften, en for hver av de tre rådene for eldre, personer med funksjonsnedsettelse og ungdom. Pensjonistforbundet støtter at det er behov for en veileder for hvert råd. En omfattende veileder er særlig viktig for eldrerådene som mister en

omfattende særlov med tilhørende rundskriv, og nå må forholde seg til en paragraf i kommuneloven med en relativt kortfattet forskrift.

Som nevnt ønsker vi primært at våre foreslåtte endringer fremgår av selve forskriften. Vår erfaring med eldrerådsloven fra 1991 med tilhørende rundskriv A-32/2007, er at svært mange kun forholder seg til lovteksten og ikke kjenner til rundskrivet. Det har blant annet medført at flere eldreråd og råd for funksjonshemmede er slått sammen uten at rådene selv og berørte organisasjoner har fått uttalt seg.

I rundskrivet fremgår lovgivers intensjoner, f.eks. hvilke regler som gjelder for sammenslåing, hvor mye sekretariatshjelp rådene har krav på og eksempler på hvilke sakstyper rådene bør arbeide med. De som kun har forholdt seg til loven har derfor gått glipp av mye vesentlig informasjon. Vi frykter at det samme kan gjenta seg nå, dvs. at forskriften tolkes etter eget forogtdbifinnende, mens veilederen blir mindre kjent. Det er av avgjørende betydning at veilederen blir omfattende, tydelig og godt kjent blant eldrerådsmedlemmene, øvrige folkevalgte og administrasjonen i alle kommuner og fylker.

I høringsnotatet (s. 10) står det at det i «arbeidet med veilederne vil være av stor betydning å få innspill fra personer som har praktisk erfaring med arbeid i medvirkningsordninger.». Pensjonistforbundet har medlemmer i nesten alle landets eldreråd og vi har holdt kurs i eldrerådsarbeid for nesten 600 personer i inneværende eldrerådsperiode. Vi ønsker derfor å komme med innspill til veilederen og ser frem til å bli invitert til dette.

Avsluttende bemerkninger

Departementet beskriver i høringsnotatet hvilke fordeler en felles forskrift for de tre ulike medvirkningsordningene gir. Men høringsrunden i 2016 viste at der eldres organisasjoner ønsket å beholde sin særlov, var organisasjonene for personer med funksjonsnedsettelse og ungdom langt mer positive til at deres rettigheter ble del av en ny kommunelov.

Forsikringene fra den gang om at eldrerådenes arbeidsvilkår og rettigheter i hovedsak ville bli videreført, er dessverre ikke realiteter med regjeringens forslag til forskrift til § 5-12 i kommuneloven. Eldrerådene har måtte betale enn høyere pris for en felles forskrift, enn ungdomsrådene og rådene for personer med funksjonsnedsettelse.

Akkurat som vi i 2016 måtte ta stilling til å erstatte en særlov med en paragraf i kommuneloven uten å kjenne til hvordan forskriften til paragrafen ble, må vi i 2019 ta stilling til en forskrift som delvis er omtrentlig formulert uten å kjenne til hvordan veilederen til forskriften blir. Vi kan derfor ikke være sikre på at de intensjoner og føringer som fremgår av høringsnotatet, men som ikke fremgår av selve forskriften, faktisk vil fremgå av veilederen.

Primært ønsker vi derfor endringer i selve forskriften, sekundært at veilederen blir omfattende og tydelig, med klare føringer og eksempler på hva rådet skal arbeide med, hvilke rettigheter

de har til opplæring, sekretærhjelp og tidlig involvering, og at det er ønskelig at kommunestyre og fylkesting delegerer vedtakskompetanse til eldrerådene og gir dem tale-, møte- og forslagsrett.

Vennlig hilsen

Harald Olimb Norman
Generalsekretær

Eyvind Frilseth
Områdeleder

Argumenter til høringsvar om forskrift til kommuneloven § 5-12 («eldrerådsloven»)

Pensjonistforbundet leverte sitt høringsvar 22. februar. Det er et omfattende svar på 11 sider. Her er en kortere oversikt over hvilke argumenter vi har for endringer av forskriften:

1. Forskrift veier tyngre enn veileder

Flest mulig av eldrerådene rettigheter bør fremgå av selve forskriften, fordi en forskrift veier tyngre og er mer kjent enn en veileder (på samme måte som eldrerådsloven fra 1991 var mer kjent enn det tilhørende rundskrivet fra 2007). Mye av det som fremgår av høringsnotatet om rådene rettigheter og virkeområde, står ikke i selve forskriften. Det burde det gjøre. I hvert fall må dette fremgå av veilederen.

2. Like (nasjonale) rettigheter er bedre enn lokalt handlingsrom

Forskriften gir kommunene for stort handlingsrom, f.eks. kan de bestemme mandat og antall medlemmer, samt at «tilstrekkelig sekretærhjelp» ikke er definert. Det bør være større vekt på like nasjonale rettigheter (samme rettigheter for råd i alle kommuner), enn lokalt handlingsrom. Dette er særlig viktig når det gjelder mandatet (hvilke saker rådene skal uttale seg om).

3. Mandatet må presisere at rådene skal behandle **alle** saker som angår eldres levekår

Forskriften/veilederen må være tydeligere på at rådene skal få til behandling alle saker som angår eldres levekår. Eldrerådsloven fra 1991: «Eldrerådet skal ha til handsaming **alle** saker som gjeld levekåra til eldre.». Forslaget til forskrift § 1 a) er svakere: «Forskriften skal sikre en bred, åpen og tilgjengelig medvirkning fra eldre gjennom eldrerådet i **saker som angår dem**». Det er en åpenbar fare for at rådene da får færre saker totalt, og at saksområdene snevres inn, f.eks. at man kun tas med på råd om eldreomsorg.

4. Kriteriene for sammenslåing av råd må defineres klart

§ 4 i forslaget til forskrift er en forbedring, fordi det er tatt med at organisasjonene skal tas med på råd:

«Kommunen eller fylkeskommunen kan opprette ett felles råd for eldre og personer med funksjonsnedsettelse hvis det er vanskelig å få opprettet to separate råd. Organisasjoner for eldre, organisasjoner for personer med funksjonsnedsettelse og etablerte råd for eldre og for personer med funksjonsnedsettelse i kommunen eller fylket, skal bli hørt før kommunestyret eller fylkestinget avgjør om det skal opprettes ett felles råd.»

Dette fremgikk tidligere kun av rundskriv 32A/2007 (og var derfor lite kjent). Men veilederen må definere at sammenslåing kun skal være sjeldne unntak, og at det ikke er opp til kommunene å definere hva som skal til for å tilfredsstille kriteriet «vanskelig».

5. Flertallet av medlemmene bør ha fylt 65 år

Eldrerådene skal oppveie eldres underrepresentasjon i kommunestyret og fylkesting. Forslaget til forskrift § 1: «Flertallet av medlemmene i eldrerådet skal på

valgtidspunktet ha fylt 60 år». Det bør endres til 65 år, fordi personer opptil 65 år er godt representert i fylkesting og kommunestyret.

6. Leder og nestleder bør ha fylt 65 år

Forslaget til forskrift § 1 slår kun fast at et flertall av medlemmene skal være over 60 år, slik at leder og nestleder dermed kan velges blant personer yngre enn 60 år. Rådene skal - som før – selv velge leder og nestleder. § 1 bør derfor endres til: «Rådene skal selv velge leder og nestleder. Disse må være må ha fylt 65 år på valgtidspunktet.».

7. Rådene bør ha minimum fem medlemmer

Det er ikke krav til minimum antall medlemmer i forskriften. Dette vil heller ikke fremgå av veilederen. Forskriften bør presisere at det må være minimum 5 medlemmer, for å kunne ta hensyn til alder, kjønn og organisasjonenes forslagsrett. Store/sammenslåtte kommuner kan ha behov for enda flere medlemmer for å sikre geografisk representativitet. Dette bør fremgå av veilederen.

8. Forslagsretten bør kun gjelde for rene pensjonistorganisasjoner

Begrepet «pensjonistorganisasjoner» som ble brukt i §§ 2 og 6 i eldrerådsloven (1991) om hvem som har forslagsrett til medlemmer i eldrerådene, er i forskriften endret til «organisasjoner for eldre og andre organisasjoner som representerer eldre». Det betyr at organisasjoner som Røde Kors o.l. - som har (noen) eldre som medlemmer - kan foreslå eldrerådsmedlemmer. Det innebærer en svekkelse av forslagsretten for Pensjonistforbundet o.l. pensjonistorganisasjoner. Forslagsretten bør være forbeholdt organisasjoner med et flertall av eldre som medlemmer og som jobber hovedsakelig med å forbedre eldres levekår.

9. «Tilstrekkelig sekretærhjelp» må tallfestes

De to viktigste forutsetningene for at eldrerådene skal ha innflytelse, er tidlig involvering og tilstrekkelig sekretærhjelp. Disse henger sammen, fordi sekretæren ofte er den som vurderer om saker angår eldre og som sørger for at rådene involveres. Forslaget til forskrift § 2 er bra på tidlig involvering og dårlig på tilstrekkelig sekretærhjelp:

«Kommunestyret og fylkestinget skal etablere rutiner som sikrer at rådene mottar sakene på et så tidlig tidspunkt i saksbehandlingen, at uttalelsene fra rådene har mulighet til å påvirke saken.»

«Rådene skal gis tilstrekkelig sekretariatshjelp.»

Verken i høringsnotatet eller i selve forskriften er det noen form av tallfesting av hva «tilstrekkelig» innebærer. De fleste råd mottar mindre enn 20 prosents hjelp. Forarbeidet til eldrerådsloven (1991) anslo behovet til om lag en tredjedels årsverk. Det bør derfor presiseres i veilederen at eldrerådene har rett til sekretariatshjelp tilsvarende en tredjedels årsverk.

10. Rett til opplæring må fremgå av forskriften

Rett til opplæring for eldrerådene er ikke nevnt i forskriften (eller omtalt i høringsnotatet). Men f.o.m. valget i 2019 regnes eldrerådsmedlemmer som folkevalgte. Bestemmelsene for folkevalgte gjelder dermed også medlemmer i

medvirkningsorganene, herunder også rett til opplæring. Det må føre til at kommuner og fylker tar ansvaret for opplæring av eldrerådene mer alvorlig enn de har gjort hittil. Rett til opplæring bør likevel fremkomme klart av forskriften og omtales i veilederen.

11. Kommunestyrene og fylkestingene bør gi rådene møte og talerett

Det enkelte kommunestyret kan vedta å gi medlemmer av eldrerådene møte- og talerett i kommunestyremøter. Dette fremkommer ikke av forskriften, fordi det er hjemlet andre steder i kommuneloven. Men det må omtales og oppfordres til i veilederen.

12. Eldrerådene bør ha forslagsrett

Eldrerådene kan fremme og behandle saker på eget initiativ, men kommunestyrene/fylkestingene har ingen plikt til å behandle saker som eldrerådene fremmer. Forskriften burde hjemle en slik plikt. Veilederen burde omtale at det er ønskelig for å ivareta eldres representasjon at kommunestyrer og fylkesting behandler saker som eldrerådene fremmer.

13. Eldrerådene bør få delegert vedtakskompetanse

Forslag til forskrift § 2 presiserer at eldrerådene ikke kan få delegert vedtaksmyndighet. Eldrerådene burde få beholde en begrenset vedtakskompetanse, fordi det ansvarliggjør og vitaliserer rådene. Forskriften burde presisere at kommunestyrer og fylkesting kan innvilge rådene en begrenset vedtakskompetanse på saker som er særlig viktige for eldre. Da kunne f.eks. rådene disponere (begrensede) midler til kulturtiltak spesielt for eldre.

